

**ЦОНКА ИЛИЕВА
ЖИВА СЪМ
СТИХОТВОРЕНИЯ**

chitanka.info

МАРИН БОТУНСКИ СЪЛЗА ЗА ЦОНКА

Не само от лудия февруарски скреж, от разбеснелите се вихри и коси ветрове, е студено в моята стая. В такъв ден остро прозвъня телефонът и в пукота на слушалката се провря зловещата новина, че я няма вече между живите поетесата Цонка Илиева.

Много студ се насъбра в последните години в моята стая. Запрелиствах стари ръкописи и вестници, погледът задълго се задържа на броя на в. „Отечествен зов“ от 23 май 1979 година. От малката снимка ме гледат тъжните и дълбоки езерца на Цонка, гледат ме и нещо ме питат, а аз стоя стихнал и безмълвен във февруарския студ. Какво и на кого да го кажа? Къде да изпратя посланието си?... И още по-студено става. Студът, от който никога не съм треперел, гложде очите ми, врязва се в гърдите, и аз съм само един много уморен човек, който кой знае защо си спомня думите на Йордан Радичков, казани във влажна врачанска привечер след непредпазлива реплика на приятели:

— Има една руска песен, в която се казва: Ходи ми се не знам къде, прави ми се не знам какво...

Под снимката на Цонка, със слънце в косата и тъга в погледа, се редят думите на стихотворението „Монолог“:

Аз зла съм.

Зла.

Но взрете се в очите ми.

Тъй много мъртви чакат ме по здрач.

Те всяка нощ от братските могили

сечат във чувствата ми всеки плач.

И изповядала се в своята искрена преданост, лесно наранимата душа и мисъл на поетесата се самозаклева:

*Изправяй се —
по-твърда от скалите,
по-вярна и родилна от борба.
Целувай, мри,
задъхана от истини.
Обичай като слънцето —
без пристан.
Глава чупи, ала за връх да бъде —
нали затуй сме легнали в пръстта?
Аз зла съм.
Знам.
Но взрете се в очите ми —
там съдник ви е само любовта:
онази страшната,
несподелена,
едничка проверена
от смъртта.*

Онази *страшната, несподелената...* И вече *проверена...* Толкова неочаквано, толкова болезнено рано *проверена...*

Връщам се във времето назад. Когато от Елисейна прелитаха във Враца първите стихове на непознатата инженерка. Стиховете ѝ носеха и плахостта на началото, ала и една дълбока обич към света и човека, една задъхана топлота и добре осмислена човешка категоричност. Аз не я познавах тогава. Поетът Георги Бончев я откри и представи на читателите на вестник „Отечествен зов“. С времето гласът на Цонка Илиева ставаше по-ясен и по-художествен и тя лека-полека избистряше своя поглед към света.

„Слънчевата“, „златокосата“ поетеса „със житни плитки и очиметличини“ слезе в нашия град по моя покана, работи известно време в редакцията на окръжния вестник. Острите ѝ публицистични материали намираха жив отклик в сърцата на хилядите читатели. Взривният ѝ нрав, откровеността, прямотата ѝ бяха заразителни. Можеше да снесе от машината току-що изписаната страница с репортаж за броя и веднага да постави чист лист и да зареди стихове на него. Защото тя никога не „измисляше“, не „пишеше“ стиховете си.

Носеше дълго в себе си замисъла, зрееше той в горещите й дни и луди ноци, и в един миг се изясняваха огнените връзки на думите, на художествените образи. Тогава Цонка Илиева вдигаше телефона и се обаждаше на неколцина приятели, на които вярваше и които й вярваха, и рецитираше новороденото стихотворение.

*От утре уда —
в минало се вирам.
И — цялата предчувствие за плод —
аз тичам
вречена,
обречена
на този слънчево-тревожен небосвод-*

*Аз зная на безсъница цветята.
Аз зная на живота си цената!
От утре уда —
в минало се вирам.
И — цялата предчувствие за плод —
аз тичам
вречена,
обречена
на този слънчево-тревожен небосвод-*

*Аз зная на безсъница цветята.
Аз зная на живота си цената!*

Няма да забравя — беше излетял първия българин в Космоса, още очаквахме с тревога радиосъобщенията, а Цонка Илиева върху цигарена кутия пишеше стихове. По-късно, когато Георги Иванов гостува на Враца, на хилядния митинг на площад „Христо Ботев“ тя с любов рецитира посвещението си на българския космонавт. Беше хем радостна и щастлива, хем напрегнато съсредоточена.

Имаше и луди дни и вечери, с тревога се вглеждахме в тая й болезнена обремененост, търсехме — кой другарски и внимателно, кой

началнически, кой островато — път за помощ. И още ненамерили го, още докато го търсехме, тя ни се надсмиваше в стих:

*Аз ще се полутам,
налудея...
Нося обич. Дълго ще живея!*

Търсехме път, а може би сме вървяли в обратна посока. Колко години стихосбирката ѝ лежа, непрочетена, в издателските чекмеджета! И колко много тежки, а колко малко добри думи са ѝ казани... А тя заслужаваше тъкмо обратното. Все се заглеждахме в чашката ѝ с кафе, в която тя доливаше и коняк. И с право се плашихме. Ала не забелязвахме ние, че в чашката с кафето и коняка е и отровата на тежката и лукава дума, и незачитането, и толкова неестествено трудното възлизане по българския литературен небосклон.

В папките с писма едно листче се вейна в тъжна привечер, писано на половинка кариран лист:

Мой скъпи Марине!
Прибирам се при родителите си.
За 10 дни ми пусни, моля те, отпуска от годишната
полагаема.
Няма да се върна, по-точно не мога!
Не защото съм слаба!
Родих се на юг.
И там ще умра.
Оставам твоя приятелка:

(подпис)

Тогава се върна. Но после...

Като започна подготовката за издаването на тази книга поисках от Стефка Тотева, поетесата с която Цонка другаруваше във Враца, да

изпрати каквото има при нея. Получих три стихотворения: „Дом“, „Аз ще се полутам...“, „Златна рибка“. И няколко реда към тях:

Ето, това са моите три песъчинки, останали от Цонка, от задъхания ѝ шепот, от синеоката усмивка, от отметнатия рус перчем на непослушната ѝ коса... Виждам я, пред очите ми е, чувам я, обичам я. Сестра ми Цонка, такава я чувствах тогава, такава си остана и сега.

Тя беше искрена и чиста. Беше ясна. Не бягаше от трудните въпроси. Обичаше да навлиза в мрачните дебри и излизаше винаги по най-вярната пътека. Болееше за всеки човек. И много... Най-малко болееше за себе си.

Цонка Илиева, „момичето, което никога със кукли не игра“, имаше огнена българска кръв. Привличаха я сините очи на Апостола. В единственото си стихотворение, отпечатано в алманах „Околчица“, тя караше „небето — камбана“ да удари:

*Сто пъти за тебе, горо,
майчице хайдушка.
И за първата ти свята
и последна пушка.*

*Сто пъти — за поп Матей,
бойното клепало.
И за оня, синеокия,
бесило изгряло.*

*Сто пъти — за тази тежка
дума в април пряма.
И за оня вечен огън:
„Сам съм. Други няма.“*

*Сто пъти — за двадесет песни,
двеста глави луди*

*в дните ни, с които Вола
сабя — съвест буди...*

Сто пъти, Цонке, камбаните на нашата съвест и човешка скръб
удрят за теб.

КАТО РИЛСКА ЕЛА СЪМ ВИСОКА И ХУБАВА...

*Като рилска ела съм висока и хубава,
като пирински връх.
Като песен родопска магия лея —
такава живея!
В очите си нося звезди от Балкана —
в люлка хайдушка
зората люлея,
в душата ми вее коси безбрежни
една самодива,
а пее
стрела на Спартак във моето тяло!
Като слънчев вестител на кон омагьосан
яхам утрото,
удрям птичите струни и будя
крилете на моите сестри!
Защото този ден е мой!
До тръпка
аз трябва да го изживея!
И нямам време
от него капчица да разпиля,
дори за теб, любов!
Не ме отричай!
Ще ми простят
звездите, със които се сватосах,
темелите, в които се вградих,
безсъние, което ме обича,
мъжете, дето в мен се вричат,
че мога да им бъда воевода.
От този ден аз живата вода,*

докато дишам, трябва да родя!
И с нея Свободата ни,
ако потрябва,
ако се случи —
да поля!
Но, боже мой, защо
звезди когато свият на небето
най-лудото хоро на обичта
и тръгне топла длан към мен —
на себе си преставам да приличам
и закопнявам да държа
дете?!

НЕ МЕ СЪДИ

*Не ме съди, че волният ми смях
със вятъра обича да танцува,
че слънцето със чисто мъжка ласка
лице, гърди и колене целува.*

*Не ме съди, че полета на птиците
втъкала съм във своето сърце,
не ме съди, а знай — без тях душата ми,
като без глътка въздух, ще умре.*

*Не ме съди, че никога не спирам —
игрив поток във първата си пролет,
че песен във гърдите ми напират
и над света се вдига тя за полет.*

*Не ме съди, че младостта ми буди
и в тебе, може би,
забравен глас.
Аз лъч ще бъда, глътка, тръпка луда
и вик за обич до последен час.*

МАЙЧИЦЕ МОЯ

*Майчице моя рождена!
Такава ли си ме чакала —
с коси, влюбени във вятъра,
на простор обречена,
за истината венчана?*

*Такава ли си ме носила
във сърцето си —
винаги трескава,
вечно забързана,
никога доволна?*

*Песни какви си ми пяла,
та не мога да се наситя
думи за вярност да слушам,
топли очи да срещам,
слънцето във тях да диря?*

*Благодаря ти, майко, за вярата,
с която си ме заченала!*

ВЕНЧЕ

*В тази нощ със дъха на зряло лято
нещо смътно — жадно в мен тупти,
както през отминали години
пак ме мамят, пак онез звезди,
дето теглеха моминските ми нощи
с тънки струни на едно шурче,
със неясна жажда от светулки
да изваят приказно венче,
да изгреят топлите ми плитки
и така безкрайно да вървя
по заспали пътища в полето —
някому да светна със венчето.*

*Не можях да набера тогава
толкова светулкови цветя.
И венчето спомен си остава,
който идва тихо във съня
да ме бодне с гневния си вик,
че ме чакат хиляди светулки,
от години чакат и зоват:
не венче, а дом да изплета.*

*И разкъсала за миг деня си
като луда втурвам се навън —
да не им е мъчно, че ги търся
само нощем в топлия си сън.*

УРОК ПО АЛХИМИЯ

Вземете

*ухание от горски цвят,
първична сила на кокиче,
смеха на този свят,
вземете лъч при изгрев слънце,
от майката — кърма,
от радостта сълза вземете,
кръв българска,
земя...*

*Смесете с мир,
със храброст в дъх последен,
със болка в полет на крила,
със рязък нрав и голи нерви...*

Вдъхнете вяра!

*Прибавете и още толкова любов,
със колкото сте се дарили,
от грешки — сок,
от страсти — ток,
от сън — мечта...*

И... запалете!

*Съд сложете — поберете
стоманата на моята душа.*

МОНОЛОГ НА МАЙКАТА

*Мерят петлите
моите ноци,
кълват по зрънце
харман — година.
Защо се връщаш,
зора, без него,
къде остави,
как тъй замина
(сърце ли нямаш!)
дете без майка!
Гълъбе!*

*Сине!
С десет чембера
ще се почерня,
четири пъти
ще се прекръстя,
на птица, боже,
ще се превърна,
сухите чуки
със зъби ще рия —
костица твоя,
прах да открия,
гълъбе!*

*Сине!
Вода — за старост,
хляб — за надежда,
внуче, кръвчица,
да бе оставил!
То да ме вдигне —
шумата буйна
да ти откъсна —*

*и те настигна,
гълъбе!
Сине!*

КРЪСТ

*Една любов, от сетен дъх по-кратка,
изпепели до корен мойта жажда.
И на живота ми в учебната тетрадка
записа как смъртта в човек се ражда.
Сега е страшно.
Ставам.
Ходя.
Лягам.
Закусвам.
Пия.
Нищо не чета.
И безнадеждно някаква магия
не ме оставя даже да умра.
Не ме съдете.
Куприн нявга каза:
на сто години идвала веднъж.
Аз сто години няма да живея.
Ни някой ще ми върне този мъж.*

СЛЪНЧЕВА ВОДА

На децата ми

*Цял живот се връщам
в два бакъра сребърни
с руса и звънлива
галена вода.
Цял живот я нося
мойта, уловена
от росата лунна,
кръв във две ведра.
И пристъпвам, цялата,
със оная тръпка, младата:
да не я разлея
моята вода.
Мъка ли завее —
мене да отвее,
да я надживее
новата вода.
За дома ми, пълния,
туй ще е наградата:
да пристигна с трижди
слънчева вода,
да не е горчива,
да не е страхлива,
да не коленичи,
все отпред да тича.*

ЕХ ВЕТРЕ, ВЕТРЕ

*Ех, ветре, ветре, влюбен южняко,
не те ли замая
този сребърен валс на черешите,
че лудешки танцуваш
и момчешки целуваш
мойта цъфнала рокля!*

*Ех, ветре, ветре, невярна изгора,
не те ли опи
този шеметен дъх на зюмбюлите!
С теб не съм се венчала,
за да пиеш в отмала
аромата в косите ми.*

*Ех, ветре, ветре, скитнико ветре,
подари ми
китка волни пера от крилете си!
Не сред цветни градини,
а в простори незрими
ти тогава търси ме!*

ЩРИХИ

*Не ме откривай в изгреви и залези,
в магнитна гръд, във тръпнещи бедра,
ни в тихата магия на очите,
във мимолетна шеметна игра.*

*Не ме откривай в огъня на мака,
в разпукнатите за любов уста,
в задъхан шепот, скътал нейде мрака,
със нежността на розови листа.*

*Не ме откривай в дребните ни свади,
в понявга недоспалите коси,
във бръчици работни, изтъкали
през нощи будни сребърни лъчи.*

*Откривай ме в един циментов вятър,
във весел смях, заплитащ арматури,
във нежен пулс на ватенките груби —
мадона съща в днешните гравюри.*

*Откривай ме в една момчешка блузка,
във глас, налитащ винаги на спор,
в една сълза, когато си отиваш,
в очи, изстреляли отвъд мечтата взор.*

*Откривай ме такава, ежедневна,
голямото понесла в своя век,
безкрайно млада, бъдеща и древна,
безкрайно дръзка, с името Човек!*

ДА БЪДА ОБЛАЧЕ...

Да бъда облаче, откъснато от земята и залутано в простора...

С лястовичи ножици отрязвам късчета небе, късчета причудливи, нереални и невидими...

Бях клонче, станах корен. И все се протягам към слънцето — да разцъфтя, а трябва да остана корен, и да поя крехките си клонки...

НЕСТИНАРКА

*Огън в нозете, в очите огън,
огън в сърцето.
Скачам безпаметна, дръзка, магична,
почти митична.*

*В унес нареждам, заклевам, моля:
„Жар накладете,
дето не гасне, не чезне, пали
огън в нозете“.*

*Тук да дочакам моя орисан,
мургав и жаден
с кремък в ръцете,
с прахан в очите,
вино в игрите.*

*Дето ми рече, нарече, врече
с кама и пръстен
десет години на жар да чакам,
да го дочакам.*

*Пепел в нозете, в очите пепел,
пепел в сърцето.
Двайсети огън тъжен замира,
сърце умира.*

*Дъще, докарай силните трупи,
дето опазих,
клада да пална,
кога пристигне —
да го достигне!*

*Гърди разкъсвам, сърце изваждам —
последен огън.
Жар ти разпалвам,
дъще, почакай!
Ти го дочакай!*

ЛЮБОВ

Идвай!

В моя дом има винаги топла погача.

Все се пече,

все те чака,

в тихия огън —

на тиха надежда.

Ще те дочака.

В стария зимник бъчва съм скрила.

Всяка година по капка наливам

от лудото вино

на първата обич.

Пролет и есен

кипи и чака.

Ще те дочака.

Нощем в съня си риза ти шия.

Младост извезах

в безумно синьо,

днешното лято —

в жадно червено.

Шия и чакам.

Сърце зашивам.

Ще те дочакам.

КАК МОЖЕШ СЕБЕ СИ ДА КРИЕШ...

*Как можеш себе си да криеш,
душата си да оковеш,
когато всичко в тебе вика
щом до мене се поспреш!*

*И ме оставяш да отмина
със страшна жажда в този миг...
В сърцето ти със взлом ли вляза
и видя пазения лик*

*навярно ще остана скрита
във образ, що в душата грее —
по-хубава от Афродита,
по-чакана от Одисей.*

ПРИКАЗКА

*И моят принц пътува по земята
сред тилилейските гори на мъката...
След девет планини забравя
той търси пак момичето,
стаило
две сини теменуги във очите си.
Мой принце!
Сто години още
да търсиш своята малка пепеляшка
с обувката на закъсняла обич —
не ще я видиш.
Толкова години
до тебе,
вместо сянката ти,
крача.*

СЛЪНЧЕВИ ЗАЙЧЕТА

*Слънчеви зайчета се гонят
в шубрака на косите ти.
Мамя ги с ласка на устните —
палави, мънички мигове:
Спрете, дъхави зайчета!
Свенливи, тихо притичват
от устните ти по дланта ми,
в мъха на бузата притихват —
и гледат във синия вир на очите ми.
Страхливи мои зайчета!
Не крийте
червените очички във сърцето!
За всички дни аз имам топли шепи,
изпълнени със обич от земята.*

АЗ ЩЕ СЕ ПОЛУТАМ...

*Аз ще се полутам,
налудея...
Жива съм
и с обич ще живея!
В една нощ на път
съм се явила,
мама чело три пъти кръстила
да не е родила
самовила.
А пък то ни в песен
да ме виеш,
ни с ракия върла
да ме пиеш...
Търся пушка. А с перо се меря —
времето през пръстен да умеря!
Аз ще се полутам,
налудея...
Нося обич. Дълго ще живея.*

НА КРАЧКА СМЕ СЪС ТЕБ...

*На крачка сме със теб
от любовта.
Но всичко, по което си приличаме,
тъй както полюси наелектризирани
отблъскват се, —
така и ние с теб
разделяме се във мига
на дълго чаканото ни събиране.*

КАКВА Е ТАЯ СТРАШНА СИЛА...

*Каква е тая страшна сила,
любов ли, вярност или дълг,
направили те непристъпен
като самотен тайнствен връх!*

РЕЛИКВИ

*И ще остане във душата ми момичето,
което никога със кукли не заспа,
а с житни плитки и очи-метличини
с момчета лудо тичаше в игри.*

*„Разказваше“ за бягство и страхливост,
„наказваше“ със смърт за клевета
във порива си светъл да открива
най-хубавите истини в света.*

*Но детството отмина със игрите,
момичето е станало жена,
на много болки удря се в стените,
но не смени то лудата глава.*

*А неотстъпно с чувства неразбити
все мери ръст по силни рамена
и пази на детинството мечтите
като големи, светли знамена.*

*Ще си остане във душата ми момичето,
което никога със кукли не игра.*

ЖЕНА

*Като зърно, затворило във себе си
на гъвкави славянки хубостта,
на она хан първичен дързостта,
вървя в света —
обичана,
отричана,
но нужна,
като въздух и вода,
жена.*

*Аз знам на стъпкана любов зората.
Аз знам на мъка слепотата свята.
На гордостта, ранена, знам тъгата.
И на родената от нея сила
знам цената!*

*От утре ида —
в минало се вирам.
И — цялата предчувствие за плод —
аз тичам
вречена,
обречена
на този слънчево-тревожен небосвод-*

*Аз зная на безсъница цветята.
Аз зная на живота си цената!*

В ПАЛАВО ОГНИЩЕ...

*В палаво огнище —
палава искра.
Кой ли шегобиец
вятър ме довя?
Лумнах — не погален
пламък във нощта.
Ледена и остра
есенна вода
криеше от мене
твоите дърва.*

*Виех като песен
пламнала снага...*

ИЗПОВЕД

*Нещо взех да си задавам
труднички въпроси.
Май ще трябва да поварвам —
щъркел ме е носил.*

*Уж добра съм, а пък често
думи зли изливам.
Уж врага си ненавиждам,
а ми става грижа.*

*Уж все другите осъждам,
а във мене — пъкъл.
И за всички чужди грешки
ври сърцето в мъка.*

*Даже, хващам се, че питам
где ми е сърцето:
дали вдясно или в ляво?
Ако под небето*

*има други безконтурни —
стих-обява давам:
Да ми се обадят. Сутрин
спокойна да ставам.*

ИМА ЕДНИ СТРАННИ ЖЕНИ...

*Има едни странни жени,
на пръв поглед —
лесно достъпни,
звънливи такива,
пеперудни,
а всъщност
наистина трудни.
С тях не можеш така
по мъжки
да поиграеш на „сляпа баба“,
в очите им сто въпросителни
стоят на прага.
На връх невидим кривят сърцата си —
сила Сезам не ще ти помогне.
Решиш ли — тръгвай!
Не с нещо друго,
със сърцето си тръгвай.*

ТОПОЛЧИЦЕ МОЯ...

Тополчице моя! — така ме наричаше момчето с очи като пролетна ранна трева. И горяха очите му. И трептеше гласът му: Тополчице моя! Тополчице моя!

Твърдоглава съм като земята. Не можах да си изработя маска на естествено безразличие...

Дърпам лоста на скоростта. И животът се втурва срещу мен...

Денят ми с омагьосани коне препуска.

Земя, безсмъртна си, защото си жена, защото ти раждаш безсмъртие...

ХИПЕРБОЛА

*Къде изчезна слънцето в усмивката
на устните ми млади и добри?
Нали ме гря? Нали до смърт обичах!
Кой огъня в душата изгори?*

*Сама ли своя дом погребвах?
В зелена вечност скътах всеки брод.
По-дълго исках да остана с тебе —
най-хубавото в целия живот!*

*А ти бе вън, във пролетния кошер,
във въздуха, пиян от рой липи,
на синевата в пърхащите звуци,
при влюбени във слънцето треви,*

*при пътища, които все очакват
на стъпките ми слънчевия брод.
По тях отново тръпнеца и млада
пак тебе ще обичам цял живот.*

ПО-ДИВНО НЕЩО...

*По-дивно нещо
в този свят не знам
от святата
и тиха светлина
на твоите ръце,
очи
и устни.*

ДОМ

*Вдигни ми къща до небето,
Майсторе!*

*С огнище силно —
силната ми обич.*

*Дърва ли сложиш —
аз със гръд ще паля,*

дим избухне ли —

на скута ще го галя.

*Вдигни ми къща до небето,
Майсторе!*

*Такава къща, че когато мина
с нозе гореци прага на душата ти —*

да пламне слънце на тавана,

Майсторе,

под него да люлея синовете си.

Такава къща ми вдигни —

широка

за хубостта и радостта ми, Майсторе!

Такава къща, дете ще расте,

от обичта ни, Майсторе!

АКО ПРЕД БИЛОТО НА МАЙЧИНАТА ГРЪД...

*Ако пред билото на майчината гръд,
главозамаяни, поискаме небето,
по-чужди и от върхове се устремяваме...
Студени... в самочувствие загърнати
и замъглени от амбиции...
А долу ниско, до нозете ни,
във корените ни, кипи земята —
божествена във красотата си!
Но ний,
забравили, небето
разпъваме до изнемога
и търсим място
незаето
от слънце
или от звезди.
И кой тогава ще научи
дървото ни,
Новороденото,
да разговаря на езика ѝ?*

КЪМ ДЕТЕТО

*Люшкам те —
грееш ми,
топлиш ме —
пея ти,
слънце,
от мене откъснато!
Никой не може да ме прегърне
с твоите мънички длани!
Никой не може така да ми върне
всичко непрехисвяно,
радостно утро,
босонога поляна,
клонче неразлюляно!*

ЕХ, ЧЕ ТИ Е ХУБАВО ИМЕТО!

*Ех, че ти е хубаво името!
В жажда да го докосна.
В мъка да го изпия.
В песен да го извия.
Ех, че ти е хубаво името!
На снегове ми мирише.
На вирове под нозете ми.
На самодивски устни и рани.*

ЩАСТИЕ

Хубаво ми е с теб.

Хубаво.

А кой знае защо

все търся онова грозно патенце,

стаило само за мен

една лебедова красота.

Щом остана със белия лист

и молива,

ти изчезваш някъде,

а то идва при мен.

ТАНЦ

*Пърхат по лицето ми очите ти:
по-далече от лъка на веждите,
от върха отровен на зениците,
а от ручея на бръчките
пият свобода и сили.
С мравките се спускат огладнели
в долината на гърдите,
вият се, пияни, на хармана
с двата купа тежко, младо жито,
вият се като сълза в очите ми.
Като любовен танц на едnodневки.*

ЗЛАТНАТА РИБКА

*Нарече ме
Златна рибка.
И ми поиска три,
в онзи миг малки,
неща:
най-лудия лъч на смеха,
най-волната тръпка в нозете,
най-чистия тон на сърцето.
И ето го твоето богатство:
Златна рибка,
заклучена в мрежа.*

БЪЛГАРКА

Планина ме е родила
с мури среброоки,
седем вира са ми кръстници —
буйни и дълбоки.
Три лета са ми люляли
люлката асмите,
всяка нощ са ме повивали
във песни щурците.
Първи стъпки са ме учили
да правя козите,
кърмили са ме не с мляко,
с приказки звездите.
В песни майка ми записвала —
слънчева да бъда,
да не гасна,
с дом да срасна,
челяд да навъдя.
Тайно вятърът орисвал
да съм конска грива,
мъката след мен да тича —
дом след самодива.
А накрая ме целунал:
с обич все да пея,
зло ли тръгне от сърцето ми —
да се вкаменя.

ГРЪМНИ, МОЙ ПРАЗНИК

*Гръмни, мой празник!
С пролетни салюти!
С ракетна радост
да избухне хоризонта!
Стани любов
за влюбените пъпки!
Стани зенит
в крилатия ни ход!
Сбери във шепи
мирис на зюмбюли,
на младостта —
творителния сок,
на ручея —
стремителния порив,
на слънцето —
живителния ток!
Смеси ги
с мир,
със вяра
и човечност
да получиш
живата вода,
вдигни наздравица
за близката далечност —
да пие
задъхания мой народ!*

ТРЕТИ МАРТ

*Днеска първи ще се пукнат
над Шипка зорите.
Ден родилен! Ще се люшнат
от тръпка скалите.*

*Ще се вдигне благослова
на кости приспани,
ек столетен ще удари
небето-камбана:*

*Сто пъти — за тебе, горо,
майчице хайдушка.
И за първата ти свята
и последна пушка.
Сто пъти — за поп Матей,
бойното клепало.
И за оня, синеокия,
бесило изгряло.*

*Сто пъти — за тази тежка
дума в април пряма.
И за оня вечен огън:
„Сам съм. Други няма.“*

*Сто пъти — за двацет песни,
двеста глави луди
в дните ни, с които Вола
сабя-съвест буди.*

*Петстотин — за тебе, моя
руска, непревзета*

*обич, дето ме закичи
с козлодуйско цвете.*

НА ЛЕВСКИ

*Дяконе,
мой дяконе!
В бога бих повярвала,
ако този път
чудо бе станало —
пътя си да объркаш
Апостоле мой!
До живот бих се зачернила
само да можех
онази връв на крака ти
да вържа —
да не се развърже.*

*С една безнадеждна,
мъчителна обич те чакам.
Знам,
че възкръсваш —
толкова робства дълбоки
чакат скока ти!*

ЛИЛЯНА

*На 27 юни 1944 г., след двайсетчасов
двубой с полицията, загива Лиляна Димитрова.*

*Звездите юнски,
едри и единствени,
светулки плахи
в нощните ти дни,
изтръпнали.*

*Обезумяла в своето безсилие,
нощта се впила
във всеки миг живот.
Не чакала,
не искала,
задържала
на утрото стремителния ход.*

*Прогонвала го, ала той настъпвал
на светлината
с лазерния лъч.
Искрял денят —
невинен и безгрижен
в искрящата си лятна
пъстрота,
ударил силно
всички птичи струни,
запял,*

задъхан с красота.

*Тогава те видял —
усмихната
под серенада
на сватовници-куршуми.
Видял рубините,
окичили снагата,
видял как мак
разцъфнал до косата —
за другоселци —
момините думи.*

И заплакал.

*Лиляна, Лиляна!
Къде си набрала
тия жар — бадеми в очите си,
с тях да разпалваш
момци и вяра?*

— От изгорените дървета.

*Къде си наляла
тая жива вода в сърцето,
с нея да храниш гладни и жадни?*

— От кървави извори.

*Кой те научи така да любиш?
Страшната сила ли —
ако се губи,
едничка ти да загубиш?*

— Черните кърпи на майките.

Като сълза в очите на момиче,

като крило, политнало в света,
като първична сила на кокиче,
пробило безразличието на снега,
като изгряващ лъч, изпепеляващ,
като задъхан шепот на цветя,
като очакван дъждопад, целуващ
със всяка капка сухата земя,
като светилище на жрица
за своя бог, напуснала света,
като усмивката на мъченица,
като за хляба изгладнял трошичка сол
си ти, Лиляна,
дево
с червен ореол.

Пред силата, с която си обичала
земята си, черняла векове,
пред силата, с която си се вричала
на Свободата в звездните криле,
пред силата ти страшна, задушила
на Младостта задъхания вик,
пред силата, с която си убила
най-жадния си пулс във оня миг,
пред **вярата** ти
коленича!

БЪЛГАРИЯ — ЗВЕЗДНА СЕСТРА

На майор Георги Иванов

*Мой Балкане,
понесъл
тази нощ
на плещите си,
от сърцето ми грабнал
любов и възторг,
ясноок и безстрашен
залюлей в паметта си,
мой Балкане:
звездите са наши!*

*Той лети!
Син на майстор Манол.
И Земята,
от мечтата родена
на бързи коне,
векове от бесилки
и знаме люляна,
през април
на звездите стана сестра.*

*Той лети!
И взривената радост —
България —
мой Балкане,*

*по картата търси светът.
Твоят първи Икар
лети и ти носи
това утро слънчево
за венчална халка.*

РОДИНА

*Българийо!
Родино свята!
Майко!
Искам да погаля
снега във косите ти,
а докосвам златно-житни плитки.
Искам да пресуша
незабравената мъка в очите ти,
а ме опива младостта ти.
Искам да целуна
напуканите ти ръце
и се задъхвам във мощта ти.
Търся те в древността.
Скитам
на стенописите в стремежа,
а попадам в чистите графики
на скели и мрежи.
В твърдия атом на вярата
електроните на твойто величие диря.
Те ме пронизват с лъчеизлъчването
над твоите вечно живи светци.
Откривам ги
в себеотричането.
В сълза те откривам,
във стръкче поникнало,
във лъх трепетликов,
в поточе политнало,
на черга във шарка,
в дъха на шибой,
във глас на жътварка,
във ехо от бой,*

във китка от здравец,
във вик пред разстрел,
в усмивка на смъртен,
във поглед изгрял,
във знаме куршумено,
в сетна макова капка,
в строежи,
в чертежи,
във слънчеви мрежи
днес
и
утре,
РОДИНО!

НЕБЕТО МЕ ПОГЛЕЖДА СЪС ОЧИТЕ СИ...

*Небето ме поглежда със очите си,
омайва ме със синина и жар.
И летен ден, и пролет пъстроцветна
в мен избликват. И закопнявам аз
да бъдат вечни, вечно да останат
в мен, край мен и в целия живот.
Не искам зими, в зимите не вярвам.
Небе ми трябва — синьо като сън.*

НА МОЯ БАЩА

На неговите 50 сребърни години

*Нося твоето сърце,
твоя смях,
твоя поглед,
твоя устрем
на литнала птица.
Не съди ме със своите
години помъдрели.
Младостта ти
в мойта кръв зове.
И не чакай,
не искай
да съм спокойна —
ручей пролетен
можеш ли
в бяг да спреш?
Като вяра и сила,
като пролет и вятър
моят път,
моят ден,
мойта слънчева младост
твоите скъпи ръце,
твоите бащински длани
да пречистват
в тоя дивен,
като първа обич,*

свят.

ШЕВИЦА

1.

*Бод след бод...
Млада съм —
в бяло и алено,
в синьо запалено
редя чеиза.*

*Бод след бод...
Слънце пръстите пият.
Първата обич
със слънце се шие.*

*Бод след бод...
Пръстене,
прокоба ли вия?
Шевицо моя,
ще ме изпиеш!*

2.

*Първи син (Сине!)
в утробата зрее.
Първи бод — златно,
непозлатено.
За първа дума —
неосланено синьо.
За първа стъпка —
зелено,
лудо зелено,*

необгорено.

3.

Дали в градина
трендафил да бодна,
тънка топола,
китка босилек
с гайтан от свила
в обич да свия,
мое малко момиче?
В моя прозорец
слънцето бегло
поглед ще хвърли
преди да се скрие.
Аз те обричам на него.

Първи бод — свила —
вятър в косите,
черно-изгорно...

4.

Всеки лист син ти е.
„Ой, горо, горо!...“
Знаме ли люшкаш,
свидно не ти ли е?
Порта ли вика
сова-прокоба?
Чуки-гробари
копаят гроба.

„Ой, горо, горо!...“
Да опустееш!
С мене — свещица —
над него да тлееш!

Първи бод черно,

пусто кафяво,
нижа живота си
със цвят на плява...

Дявол в очите —
тръпно-зелено —
тръпка да бъдат
твоите момини,
дъще, години!

5.

Изстрели свирят.
Ноци завират.
Изстрели свирят.
Тебе ли дирят?

Изстрели свирят.
Сине, не спират!
Изстрели свирят.
До крак ги дирят.

Бод след бод кърваво,
в сняг — Следоносно...
Падат... Остават...
в миг високосен!

Сине мой! Сине мой!
„Ой, сине, сине!...“
Черно е слънцето
и недогалено...

6.

Нижат се дните
със цвят на плява.
Бод след бод черно,
мъртво кафяво...

Ой, горо, горо!
Да опустеем!
С тебе, звездици,
над тях ще тлеем!

В черното — бяло! —
искра ли вия!
Шевицо моя,
ще те дошия!

7.

Бод след бод бяло,
в бялото — алено,
шия живота му,
в нощи опалени.

Бод след бод кърваво —
безсмъртоносно...
Падат... Но вдигат
миг високосен.

Бод след бод синьо —
пламват стрехите.
Небе се сипе...
Сине! Превзехте го!

Смее се внукът,
клас натезава.
Мигом във синьото
златно изгрява.

Слагат ти китки,
сякаш че виждам
мойте разцъфнали
сватбени плитки.

*Те те родиха,
сине-първица.
Те ти ушиха
тази шевица.*

ЗА КАКВО МИ Е...

*За какво ми е
тази любов?
Крадена.
На пресекулки.
Незаконородена.
По ъглите хранена.
Пърхаща под капандури.
Като птиците
търся свое небе —
не ми стигат
трохите подхвърлени.
Или пита ще чупя,
преди да политам —
или нищичко да не бъде.*

ОЧАКВАНЕ

*Ще дойде един мъж.
Ще бъде син на бурята.
Под стъпките му моят праг
в земята ще потъне.*

*Преди за този свят да ослепея,
преди ръцете му да ме докоснат,
под силния му дъх
ще разбере копнеж какво е.*

*Ще дойде един мъж.
На никого не ще прилича.
Единствено
на моята любов.*

МОЙ ЩЕ БЪДЕШ!

Никъде не бягай
с мургава и жадна красота!
Извор съм и търся си корито —
влюбена да потека.
Пеперудите ми шият дреха —
твоят ум ще завъртя!
Хубава съм,
погледни ме —
лека,
синеока мамеща сърна.
Ти не бягай.
Никъде не бягай!
Пътищата носят мойта кръв.
Не дарявай с времето ни вятъра!
Нямам памет —
ти роди я пръв.
И не бягай.
Никъде не бягай!
Само себе си ще отречеш.
Камък съм, а тръпнеш във косите ми,
изтъкали вятъра горещ.
Сто пъти на ден да ме отричаш —
сто пъти ще те обичам аз.
Сто пъти на миг ще ти се вричам,
ако сто пъти ме погребеш.
Ще избухвам —
светла и безкрайна — незабравка
в твоето сърце.
Целият от нея ще засветиш,
без да искаш,
с мойта светлина!

ТЪРСИ МЕ...

*В някой ден,
във някой хубав ден,
когато най-щастлив си
и безгрижен,
когато мислиш,
че не липсва нищо в живота ти,
в уютния ти дом —
ще си отида
без да разбереш.
Във първата секунда
самотата не ще ти дотежи,
че е шега ще си помислиш
и ще се засмееш.
На втората
притихналия дом
ще ти се стори
празен изведнъж,
на третата сърцето ще ти каже,
че ти наистина останал си
без мен.
В четвъртата ще почнеш
да тъгуваш.
Във петата ще искаш
покрай теб смехът ми
да позвънне в тишината.
Ще зажднеш ей така —
във мрака
да те докосна с длани,
даже с пръсти, на шестата секунда.
Ще викнеш гальовното ми име —
от преди — във седмата,*

а в осмата
от студ ще затрепериш,
защото топло е когато
има с кой и радости
и скърби да делиш.
В деветата ще чуеш стъпки леки
да прокънтят
във мрака тих,
зарадван ще затичаш
да ме срещнеш —
за първи път от толкоз дълги дни —
но мене няма да ме има.
И тогава,
в десетата,
ти, винаги обичаният,
ще тръгнеш да ме търсиш
в тъмнината.
Търси ме по земята,
сред тревите,
сред буболечките,
във въздуха и вятъра свиреп,
защото толкоз мъничка
била съм във очите ти,
в живота ти,
за теб.

НЕИЗВЕСТНОСТ

*Тръгвам в цялата си беззащитност
може би към урвите на любовта.
Моя Неизвестност,
толкова ти вярвам!
Долу нейде, в края на сърцето,
ме очаква моя Змей Горянин —
толкова самотен, мрачен, необичан
и бере безмълвен
биле от очите ми.
Рани ли лекува,
обич ли без ехо
иска да магьосва във горите диви,
майчице, не зная!
Мене омагьоса!
Огънят лудее,
тича пред сърцето ми!
Моя неизвестност,
толкова ти вярвам!*

КНИГА, ЧЕТЕНА ПРЕЗ СТРАНИЦА

На Николай

*Ще си отида от теб,
както си отива лятото —
неусетно, с постепенни промени.
Най-напред очите ми
ще си отидат от теб
и лудо ще настигнат простора.
Ръцете ми ще разкъсат
затвора на ръцете ти
и ще подирят свобода.
След всичко това мен
няма да ме има...
Не знам
дали с теб ще свърши всичко —
мечти и нежност
и любов без граница.
Но знам:
последен лист затварям
на книга, четена
през страница.*

НА ДРЯН МИРИШЕ ЖИВОТЪТ

*Познах небето. Дълго там живях.
И блатото познах. Да е проклето!
Но запомнете — мойта синева
не сте докоснали! Поспрете!
Езиците ви пръскат змийска страст,
ала на камък змиите се любяат.
А аз съм жива. Жива. До пръстта,
която в буен цвят ще ме прелива.
Такава — до смърт оставила гнездо —
кола, бразда, любов и самота.
Бодлите му отгоре нощем светят.
На дрян мирише той, животът.
От светлина и сила.*

МОНОЛОГ

Аз зла съм.

Зла.

Но взрете се в очите ми.

Там много мъртви

чакат ме по здрач.

Те всяка нощ от Братските могили

секат във чувствата ми всеки плач.

И ме здрависват

със ръце без нокти,

с крака без пръсти срещат,

без очи.

Те питат ме:

Нали не се прекръсти

над правдата ни?

Нищо, че кърви,

че мята се сърцето болно тежко...

Изправяй се —

по-твърда от скалите,

по-вечна и родилна от борба.

Целувай, мри,

задъхана от истини.

Обичай като слънцето —

без пристан.

Глава чупи, ала за връх да бъде —

нали за туй сме легнали в пръстта.

Аз зла съм.

Знам.

Но взрете се в очите ми —

там съдник ви е само любовта —

онази страшната,

несподелена,

*едничка проверена
от смъртта.*

ТРАЯН ПЪРВАНОВ

КЛАДЕНЕЦ

В памет на Цонка Илиева

*Насред пътя, сестро, кой ли пътник те хареса,
та под кладенеца, сестро, се наведе цяла
и порасна долу образът ти бял и весел —
разпилян от пръските по синьо огледало.*

*Смяха се наоколо и хванаха се, сестро,
твойте дни и ноци в тежкото хоро от болка.
Обич ли потърси, а в живота ни начесто
обичта е в кладенец потънала дълбоко?*

*Кой ли вятър хвърли обещите от череши
и ги разпиля небрежно в мокрите ливади
и от всичките посоки дълъг сняг валеше,
и наблизо нейде кукувица се обади...*

*Но не беше, сестро, гостенката гласовита
да ти носи ехо от потайните си вести,
че къде по зима кукувица тук ще скита
като вдън горите топлината пази, сестро?*

*Обич ли потърси, сестро, обич — ей такава,
че те люшна вчера на хорото и захласна
и те дръпна, сестро, лудо — лудо за ръкава,
докато над кладенеца си наведена опасно.*

Издание:

Цонка Илиева. Жива съм. Стихотворения

Контакт 92, Враца, 2007

ISBN 978-954-9325-37-9

Редактор: Марин Ботунски

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.